

УДК 658:061.5

МЕХАНІЗМ ВЗАЄМОДІЇ СКЛАДОВИХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Тараненко О.О.

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

У статті розглянуто актуальні питання діяльності підприємств у ринковій економіці. Виділено основні складові забезпечення економічної стійкості. Розглянуто їх структуру та механізм взаємодії для управління економічною стійкістю торговельних підприємств.

Ключові слова: економічна стійкість, зовнішнє середовище, потенціал, чинник.

This article contains information about live issue of activity of the enterprises in the market economy. Basic components of economic stability maintenance are allocated. It is considered their structure and the mechanism of interaction for management of economic stability of trade enterprises.

Keywords: economic stability, an environment, potential, the factor.

Актуальність проблеми. Сучасні умови господарювання характеризуються незначним втручанням держави у економічні процеси та високим рівнем конкуренції на усіх сегментах ринку. Наслідком цього є зростання нестабільності організаційного середовища функціонування підприємств, що вимагає від них пошуку ефективних засобів мінімізації негативного впливу зовнішнього середовища на результати їх діяльності. Одним із способів вирішення цієї проблеми є забезпечення економічної стійкості підприємства, що потребує чіткого виділення основних складових цього процесу, напрямів їх взаємозв'язків та взаємодії.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Дослідженням економічної стійкості на макро- та мікроекономічному рівні присвячені праці А. Юданова, В. Василенко, В. Геєця, В. Гончарова, В. Гросул, В. Леонтьєва, В. Іванова, Г. Мохонько, Д. Городинської, О. Ареф'євої, О. Сергєєвої та інших. Науковцями у достатній мірі досліджено теоретичні та практичні аспекти управління економічною стійкістю підприємств різних видів діяльності, але потребує детальнішого аналізу питання взаємодії складових забезпечення економічної стійкості підприємств у сфері торгівлі.

Мета роботи. Метою дослідження є виявлення взаємозв'язків та особливостей взаємодії між складовими забезпечення економічної стійкості торговельних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підприємство є відкритою економічною системою, яка тісно взаємопов'язана із різними елементами зовнішнього середовища діяльності. Для функціонування ринкової економіки характерне переважання механізмів саморегулювання на основі конкуренції. У таких умовах для ефективної діяльності підприємства необхідне забезпечення належного рівня економічної стійкості. Вона є загальною властивістю внутрішнього середовища підприємства [1, с. 77; 2, с. 172], яка забезпечує ефективне функціонування за несприятливого впливу зовнішніх чинників. Отже, основними складовими забезпечення економічної стійкості підприємства є його внутрішнє та зовнішнє середовище. Необхідно відзначити високий рівень нестабільності зовнішнього середовища в умовах ринкової економіки, для якого характерні:

- невизначеність, пов'язана із значною кількістю чинників, що унеможлиблює їх оцінку і врахування;
- непередбачуваність, яка характеризується неможливістю прогнозування його майбутнього стану;
- складність, зумовлена кількістю елементів та їх взаємодією;
- динамічність, яка залежить від швидкості його зміни;
- турбулентність, яка пов'язана з неоднорідністю і швидкістю його змін [3, с. 50]. Тому для забезпечення економічної стійкості необхідно врахування взаємозв'язків елементів зовнішнього та внутрішнього середовища, які на нього впливають.

При забезпеченні економічної стійкості зовнішнє середовище діяльності підприємства виступає рушійною силою, яка визначає напрям, заходи і засоби цього процесу, тому що діяльність підприємства як відкритої системи значною мірою залежить саме від зовнішнього середовища господарювання, оскільки з нього на вході воно отримує необхідні ресурси, а на виході результат цієї діяльності у вигляді товарів спрямовується у це середовище. Таким чином, зовнішнє середовище впливає на економічну стійкість підприємства або безпосередньо через його внутрішнє середовище, або через товарооборот. Завданням забез-

печення економічної стійкості є ліквідація або мінімізація негативних наслідків цього впливу.

Для структуризації зовнішнього середовища як складової впливу на економічну стійкість підприємства доцільно використати підхід М. Портера, за яким він виділяв 5 основних чинників конкуренції: конкуренція між учасниками галузі; загроза появи нових конкурентів в галузі; конкуренція збоку виробників товарів-замінників з інших галузей; вплив постачальників; вплив споживачів [4, с. 101-102]. Державне регулювання економіки доцільно виділити як окремий зовнішній чинник, вплив якого на ринкове середовище необхідно враховувати в управлінні економічною стійкістю підприємства.

Потенціал підприємства доцільно розглядати як внутрішнє середовище, оскільки при забезпеченні економічної стійкості потрібно враховувати всі наявні операційні можливості внутрішнього середовища підприємства. Економічна стійкість підприємства залежить від стану та резервів збільшення його потенціалу, у структурі якого доцільно виділити такі складові [5, 6]: матеріально-технічний, фінансовий, кадровий та інноваційний потенціал, які поділяються на елементи і тісно взаємопов'язані між собою.

Елементи зовнішнього та внутрішнього середовища торговельного підприємства утворюють механізм впливу на економічну стійкість (рис. 1).

Як було зазначено вище, зовнішнє середовище впливає на економічну стійкість підприємства, безпосередньо взаємодіючи з окремими елементами потенціалу або через товарооборот. Споживачі, конкуренція між наявними учасниками галузі, поява нових учасників та товарів-замінників у більшій мірі впливають на підприємство через товарооборот. Несприятливі для підприємства зміни цих чинників вимагають ефективнішого використання наявного потенціалу та підвищення економічної стійкості з метою досягнення рівня товарообороту, необхідного для забезпечення відтворення потенціалу.

Державне регулювання економіки та постачальники впливають на підприємство здебільшого безпосередньо взаємодіючи з елементами потенціалу. Зокрема, державне регулювання фінансового сектору впливає на кредитну політику банків і якщо воно буде неефективним, це негативно вплине на фінансовий потенціал підприємства через зростання

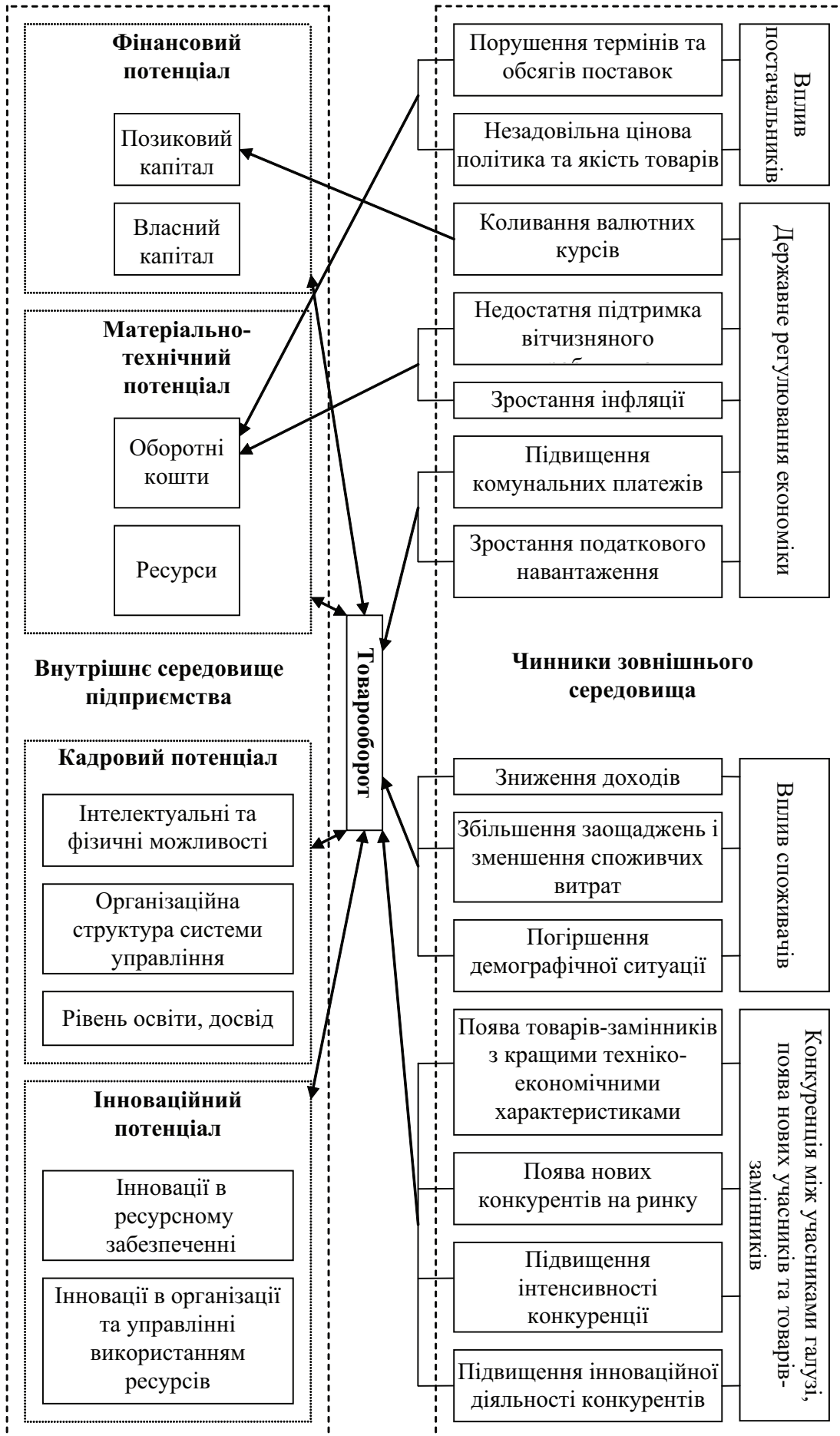

Рис. 1. Механізм взаємодії складових забезпечення економічної стійкості торговельного підприємства [складено автором]

вартості кредитів, зниження можливостей їх отримання. Неefективні заходи держави у сфері регулювання вітчизняного виробництва, інфляція та невиконання постачальниками своїх зобов'язань можуть негативно вплинути на оборотні кошти, які є елементом матеріально–технічного потенціалу підприємства.

У процесі забезпечення економічної стійкості підприємства необхідна чітко налагоджена інформаційна підтримка прийняття управлінських рішень, для чого доцільно використовувати сучасні методики класифікації чинників впливу на економічну стійкість [7, с. 268, 8, с. 232]. При цьому необхідно враховувати особливості діяльності у сфері торгівлі, до яких належать коливання попиту на товари і послуги відповідно до пори року, дня тижня, частини дня; максимальна наближеність до споживача, що змушує швидко реагувати на зміну попиту [9, с. 10]; висока швидкість операційного процесу; переважання в структурі основних фондів пасивної частини. Це дозволить розробляти максимально обґрунтовані заходи відповідно конкретних умов зовнішнього середовища.

Висновки. Таким чином, в умовах ринкової економіки необхідною складовою ефективної діяльності торговельного підприємства є економічна стійкість. Її забезпечення потребує врахування сукупності взаємозв'язків чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, що дозволяє завчасно передбачити вплив на діяльність підприємства та вжити заходів для мінімізації негативних наслідків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Новоселецький О.М. Методика розрахунку економічної стійкості підприємства з урахуванням ризику / О.М. Новоселецький // Формування ринкових відносин в Україні. – № 11. – 2007. – С. 77–82.
2. Шаціло Н.І. Методологічні засади визначення рівня економічної стійкості сільськогосподарських підприємств / Н.І. Шаціло // Актуальні проблеми економіки. – № 7. – 2010. – С. 169–174.
3. Мохонько Г.А. Вплив нестабільного ринкового середовища на стратегічну стійкість підприємств видавничо-поліграфічної галузі / Г.А. Мохонько // Інвестиції: практика та досвід. – № 20. – 2009. – С. 49–53.
4. Томпсон-мл. А.А. Стратегический менеджмент: концепции, ситуации для анализа / Томпсон-мл. А.А., Стрикленд Ш. А. Дж.; пер. с англ. – [12-е изд.] – М.: Издательский дом «Вильямс», 2005. – 928 с.: ил.

5. Козловський С.В. Роль стратегічного економічного потенціалу в управлінні факторами розвитку сучасних економічних систем / С.В. Козловський // Економіка та держава. – № 2. – 2010. – С. 55–58.
6. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
7. Василенко В.А. Менеджмент устойчивого розвитку підприємств: Монографія. – К.: Центр учебной литературы, 2005. – 648 с.
8. Собченко Н.В. Предпринимательские структуры: факторы влияющие на устойчивое развитие // Вестник Белгородского университета потребительской кооперации. – № 4. – 2009. – С. 229–235.
9. Экономика предприятий торговли и общественного питания: учебное пособие / [кол. авторов]; под ред. Т.И. Николаевой и Н.Р. Егоровой. – [3-е изд. стер.]. – М.: КНОРУС, 2008. – 400 с.